

ד. משמע בסוגיא שהאפוטרופוס חייב על פשיעה, אם לא שמר על נכסי היתומים כראוי (עפ"י תוס', רא"ש, רשב"א). והרמב"ן כתב שאפוטרופוס שמינהו בית דין שומר שכר הוא (וכ"כ הראב"ד והר"ן). ואם מינהו אבי יתומים, אינו אפילו כשומר חנם.

ג. השומר לא פשע, שהרי אמר לעושה-השכר ליטול משלו. ואולם אם יכול היה להבין שהמטיל-לשכר לקח כשות של פקדון, ולא מיחה בו — חייב. כגון שהפקדון נמצא בריחוק מקום ונשתהה זה עד שהביא.

אפשר דוקא בשומר שכר נחשבת זו פשיעה, שהיה לו לחוש ולברר. ושמא אפילו בשומר חנם היה לו לחוש שמא נתקל בלשונו. (ערמב"ן. והר"ן והריטב"א נקטו כסברא ראשונה). וכן עושה השכר אינו חייב, מאחר ולא אמר לו בפירוש מכאן תקח ומכאן אל תקח. (והלה אינו 'שומר' הלכך אינו מתחייב על טעותו. ערמב"ן).

ואילו היו שני מינים, או אפילו מין אחד אבל במקומות שונים, הרי כשאמר לו ממין זה או ממקום זה — הוי קפידא, ולא היה לו ליקח מהאחר (עפ"י תוס' ורא"ש). אכן, אם היה כשות הפקדון משובח, וכן השכר הנעשה ממנו — חייב השומר לשלם דמי הכשות, שהרי נמצא מורוח מכשות של חברו. אבל אם התמיץ השכר (רב סמא בריה דרבא) או שהיה הכשות פגום לעשיית שכר (רב אשי. לפרש"י, שהיה עם קוצים. לפר"ח ור"ף: היה צריך ריכוך) — אינו חייב לשלם לו אלא לפי מה שהשביח השכר מאותו כשות.

דף מג

צד. א. המפקיד מעות אצל שולחני — האם מותר לו להשתמש בהן, ואם כן, האם חייב בגניבה ואבידה ובאונסין? ומה דין המפקיד אצל חנוני?

ב. גזבר המפקיד מעות הקדש אצל שולחני — האם מעל הגזבר?

א. המפקיד מעות אצל שולחני; אם צרורים וחתומים (רב יהודה) או צרורים בקשר משונה (רב מרי. ולפי לשון אחרת נסתפק רב מרי בדבר. הלכך לא ישתמש בהם. רי"ף) — לא ישתמש בהם. לפיכך אם שמרם כראוי ואבדו אינו חייב באחריותם, כדין שומר חנם. ואם מותרים [ובכלל זה צרורים כדרכם ואינם חתומים] — ישתמש בהם, לפיכך אם אבדו חייב באחריותם. לדברי רב הונא חייב באונסין כשואל, אפילו לא נשתמש בהם. ולדברי רב נחמן אינו אלא כשומר שכר ופטור מאונסין, כל עוד לא נשתמש בהם.

א. הלכה כרב נחמן בדינים, שאינו אלא שומר שכר (רי"ף ורא"ש; חו"מ רצב, ז). ואולם אם נשתמש בהם — הריהם הלואה וחייב באונסים אפילו החזירם למקומם אחר שנשתמש (רב האי גאון; רי"ף ועוד — כבאר הרא"ש).

ב. יש אומרים שלרב הונא אם חזר המפקיד ואמר לשולחני איני רוצה שתוציאם, תנם לי בעינם — יכול ליתן לו מעות אחרים, כי נתנם לו על מנת להוציאם ומלוה הם. ואם קידש המפקיד בהם אשה — אינה מקודשת (כן צידד הרמב"ן, וכ"כ התוס' לעיל כט.).

המפקיד אצל בעל הבית — בין צרורים ובין מותרים לא ישתמש בהם.

חנוני — כבעל הבית. דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: חנוני כשולחני.

כתבו הפוסקים האחרונים שגם מי שאינו שולחני, הואיל וכרגיל סתם אדם מתעסק במעות

תדיר, הרי בסתמא דעת המפקיד והנפקד על מנת שישתמש בהם ויתחייב באונסין. אך יש אומרים שבזמננו אין הדין כן, כי אפשר בנקל לשמור כספי הפקדון בבנק, הלכך כל שלא פורש אחרת חייב לעשות כן והרווחים שייכים למפקיד.

ב. גזבר שהפקיד מעות הקדש אצל שולחני — אם הפקיד באופן שאסור לו לשלחני להשתמש בהם, כגון שהיו צרורים כנ"ל — לא מעל הגזבר, גם אם הוציאן השלחני. הפקידן מותרים והוציאן השלחני — הגזבר מעל. ולדברי רב הונא שהשלחני נעשה כשואל מיד — מעל הגזבר מיד בנתינתו לשלחני, גם אם לא הוציאן הלה.

הרמב"ם (מעילה ז, י) פסק שגם אם הוציאו השלחני — שניהם פטורים; השלחני פטור שהרי הופקדו אצלו מותרין וכאילו השתמש ברשות, והגזבר פטור הואיל ולא אמר לו להשתמש בהן. (ויש מפרשים שפסק דלא כברייתא דידן משום משנה אחרת. ע' כסף משנה).

צה. השולח יד בפקדון, ונתייקר או הוול, השביח או הופחת — לפי איזה מחיר הוא חייב לשלם?

השולח יד בפקדון נעשה עליו כגזולן מאותה שעה. [וכן הדין אם נשתמש בו שלא מדעת בעליו, כגון טלטל התבית להביא עליה גזולות — לדעת הסוברים שואל שלא מדעת גזולן]; — הלכך, אם הפקדון עומד בעינו — מחזירו כמות שהוא. ואם יצא מן העולם, אם הוול החפץ לאחר ששלח יד, וכשיצא מן העולם היה שוויו נמוך — משלם כשעת הגזילה, היא השליחות-יד. ואם נתייקר; אזי אם הפסידו בידים, כגון שאכלו או שברו — משלם כשעה שהפסידו, כדברי רבה — מפני שנעשה כגזול מחדש בשעה שהוציאו מן העולם. אבל אם ניזק החפץ ללא פעולת האדם — משלם כשעת השליחות-יד (עפ"י תד"ה לימא. ואפילו בפשיעה (רעק"א; חזו"א חו"מ לקוטים כ). ויש מי שנסתפק בזה. פרי יצחק ח"ב סו"ס סב).

הושבח החפץ או הופחת, כגון בהמה שנתעברה והמליטה או נגזזה — לדברי בית שמאי, לעולם ילקה הנפקד; השבח למפקיד והפחת לגזולן [אם משום שסוברים שינוי במקומו עומד ולא קנה כלל, או משום קנס שקנסוהו במזיד שלא יקנה בשינוי. ע' ר"פ הגזול ותוס']. ולדברי בית הלל, משלם כשעת הוצאה מן הבעלים. כלומר משעה שקנאו הגזולן בשינוי, וכל השבח שהשביחה הגזילה לאחר מכן — של הגזולן הוא. ונחלקו בדבר רבי מאיר ורבי יהודה במקום אחר.

לדברי רבי עקיבא, הגזולן משלם כשעת התביעה, כלומר לפי המחיר ששוה החפץ בשעה שתבעוהו (ראב"ד. וכ"מ בלשון הרי"ף ועוד) בבית דין (לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו). וכן פסקו שמואל ורבי יוחנן הלכה כמותו. אלא שנחלקו האם דבריו אמורים גם כשיש עדים על הגזילה או רק כשאין עדים והוא מודה, אבל יש עדים, הרי יום הגזילה זהו יום אשמתו. ורבה אמר: הלכה כבית הלל. (וכן יש לנהוג, כרבה שהיה בתראה. רש"י רי"ף ו"ש פ).

התוס' מפרשים שרבי עקיבא לא נחלק אלא בהזול ונתייקר, אבל בשבח גזילה, תלוי הדבר במחלוקת התנאים האם שינוי קונה (וכן פסקו רבי יוחנן ושמואל עצמם) אם לאו. ואם לא נעשה שינוי והושבחה לאחר יום אשמתו — אותו השבח שייך לנגזל לדברי הכל.

והרי"ף מפרש (ולזה הסכימו הרמב"ן והריטב"א) דברי רבי עקיבא בבהמה שנטענה אצלו, שאם בשעה שתבעו בדין היתה טעונה, אפילו קדם וגזזה אחר כך או שילדה — משלם אותה ואת גזיותיה ואת ולדותיה [ולשמואל מודה רע"ק אם יש עדים שלא היתה טעונה ומעוברת